

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Кафедра методів математичної фізики

Проректор з науково-педагогічної роботи
“ЗАТВЕРДЖУЮ”
О.В.Запорожченко
2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія ймовірності та математична статистика

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (освітньо-професійний) рівень – бакалавр
Галузь знань 10 – природничі науки

(шифр і назва)

Спеціальність 104 - фізика та астрономія, 105 – прикладна фізика та наноматеріали, 014-середня освіта (фізика)

(шифр і назва)

Освітня програма фізика та астрономія, прикладна фізика та наноматеріали, середня освіта (фізика)

Вид дисципліни обов'язкова

Факультет математики, фізики, та інформаційних технологій

(назва факультету)

« Філософія » .
(назва навчальної дисципліни)

Розробники: Готинян-Журавльова В.В., к.філос.н., доцент, доцент кафедри філософії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії та методології пізнання

Протокол № 8 від “19” травня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ (Голубович І.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Голова НМК _____ (Синявська О. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 3 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – <u>немає</u> (вид завдання)	Галузь знань <u>10-природничі науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>104 – фізика та астрономія</u> (код і назва) Спеціалізації: <u>фізика та астрономія</u> (назва) Рівень вищої освіти: бакалавр	Нормативна (ВНЗ/студента)	
		Рік підготовки:	
		4-й	-
		Семестр	
		7-й	-
		Лекції	
		34 год.	-
		Практичні, семінарські	
		16 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		58 год.	-
		у т.ч. ІНДЗ*: - немає	
Форма підсумкового контролю: іспит			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою курсу “Філософія” є поєднання знань, які отримали студенти під час навчання з філософським осмисленням тих чи інших явищ, процесів, що відбувалися та відбуваються в суспільстві, пояснення відношення людини до природи, культури, вивчення закономірностей розвитку філософських ідей, також оцінюючого відношення людини до світу, що є предметом **в навчальному процесі**, вчення аксіології – філософської дисципліни, яка досліджує закономірності побудови сфери цінностей, що є одним із актуальніших питань сучасності. Також проблеми управління суспільством, філософія бізнесу та менеджменту.

Завдання. Основними завданнями курсу є: досягнення таких основних філософських питань як онтологія – вчення про буття, гносеологія – теорія пізнання, філософська антропологія – вчення про сутність людини, про співвідношення в людини природи та культури, соціальної філософії, аксіології – філософської дисципліни, що досліджує закономірності побудови сфери цінностей.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК): К01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

К04. Здатність бути критичним і самокритичним;

К15. Здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

б) спеціальні фахових загальних (СК): К24. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

К27. Усвідомлення професійних етичних аспектів фізичних та астрономічних досліджень.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні філософські положення онтології;
- сучасні та давні уявлення про відомість, підсвідомість;
- уявлення про світ як соціум; історичні етапи розуміння суспільства, різноманіття культур та цивілізацій;

- етапи взаємодії природи і суспільства, людини і суспільства;
- зміни уявлення про людину, вчення сучасної антропології;

вміти:

- характеризувати фактори, що впливають на розвиток науки, зокрема, історії;
- характеризувати фактори, що впливають на розвиток соціальних процесів в суспільстві;
- розрізняти рівні пізнання;
- аналізувати відношення матерії до свідомості;
- розрізняти чуттєве та абстрактного мислення, зокрема, використовувати умовиводи, індукцію, дедукцію;
- висвітлювати три концепції істинності;
- розрізняти представлення античних, середньовічних та сучасних філософів про людину;
- використовувати поняття “цінність”.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основи онтології і гносеології

Тема 1. Що таке філософія?

Самостійність і своєрідність філософії. Філософія як пошук і знаходження людиною відповідей на головні питання буття. Складність визначення поняття “Філософія”. Предмет вчення “Філософія”.

Природа філософського знання. Співвідношення філософії, науки та релігії. Б. Рассел про співвідношення наукового (точного) і релігійного (надточного) знання. Введення І. Кантом поняття “скандалу” до філософії.

Специфіка філософського знання. Основне питання філософії.

Тема 2 . Вчення про буття (філософське розуміння світу: буття як вихідна категорія)

Питання про існування. Категорія буття, її зміст і специфіка. Античне вчення про буття. Аристотелевське вчення про буття. Види буття. Моністичні і плюралістичні види буття. Матеріальне та ідеальне.

Матерія: формування науково-філософського поняття “матерія”; подвійна природа матерії. Рух як форма існування матерії. Рух та розвиток. Детермінізм та індетермінізм. Простір і час.

Тема 3. Свідомість

Визначення “свідомості” та чотири аспекти її дослідження. Поняття, що передує свідомості. Марксистська концепція свідомості. Проблема інтенціональності в теорії свідомості. Проблема несвідомого. Фрейдизм про несвідоме. Самосвідомість. Суспільна природа свідомості. Відношення свідомості до матерії.

Тема 4. Пізнання. Наукове пізнання

Гносеологія – вчення про пізнання. Оптимізм, скептицизм, агностицизм – три концепції пізнання світу. Суб’єкт та об’єкт пізнання.

Рівні пізнання: чуттєве пізнання і його форми (відчуття, сприйняття, уявлення) та абстрактне мислення, раціональне пізнання (поняття, судження, умовивід, дедукція, індукція). Єдність чуттєвого і раціонального.

Прийоми і методи мислення. Рівні наукового пізнання (емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання).

Що є істина? Три концепції істини: кореспондентна, когерентна і прагматична. Шкала істини: відносна істина і омана.

Змістовний модуль 2. . Основи соціальної філософії антропології

Тема 5. Філософія суспільства. Природа і суспільство

Світ як соціум. Філософські концепції суспільства. Історичні етапи поняття суспільства.

Держава і суспільство. Суспільство та його структура. Концепції індустріального і постіндустріального суспільств. Розмаїтість культур та цивілізацій.

Природа і матеріальний світ. Визначення поняття “природа”. Етапи взаємозв’язку природи і суспільства. Історичні форми відношення людини до природи. Два типи суспільства: традиційне і техногенне. Поняття “ноосфера”. Відмінність ідей В.І. Вернадського і П. Тейяра де Шардена. Поняття “постав” М. Хайдеггера.

Тема 6. Проблема людини в філософії. Особистість і суспільство

Філософська антропологія. Релігійно-міфологічна антропологія. Натуралістична (наукова) антропософія. Людина в уявленнях філософів античності і в системі християнського світогляду. Думки представників філософії Нового часу про людину. Людина в роботах Р. Декарта, І. Канта, К. Маркса, Ф. Ніцше, Е. Гусерля.

Сучасний антропологічний підхід (представники М. Шеллер, Г. Плес(с)нер, А. Гелен). Людина в творах М. Хайдеггера. Біологічне і соціальне в людині.

Тема 7. Цінності та їх роль в житті суспільства. Основи аксіології.

Світ цінностей. Спосіб його буття

Визначення цінностей. Об’єктивістська та суб’єктивістська концепції цінностей. Класифікація цінностей. Функції цінностей.

Аксіологія як вчення про цінності. Цінності в роботах Н. Гартмана, Р. Лотце, В. Віндельбанда, Г. Ріккерта, та М. Хайдеггера.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1. Основи онтології і гносеології										
Тема 1. Що таке філософія?	12	4	2	-	8	-	-	-	-	-
Тема 2 . Вчення про буття (філософське розуміння світу: буття як вихідна категорія)	22	8	4	-	10	-	-	-	-	-
Тема 3. Свідомість	12	4	2	-	8	-	-	-	-	-
Тема 4. Пізнання. Наукове пізнання	18	6	2	-	10	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	64	22	10	-	36	-	-	-	-	-
Змістовний модуль 2. Основи соціальної філософії антропології										
Тема 5. Філософія суспільства. Природа і суспільство	14	4	2	-	8	-	-	-	-	-
Тема 6. Проблема людини в філософії. Особистість і суспільство	14	4	2	-	8	-	-	-	-	-
Тема 7. Цінності та їх роль в житті суспільства. Основи аксіології. Світ цінностей. Спосіб його буття	12	4	2	-	6	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	40	12	6	-	22	-	-	-	-	-
ІНДЗ*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	108	34	16	-	58					

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

Назва теми	Кількість годин
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Основи онтології і гносеології Тема 1. Що таке філософія?	2

<p>Самостійність і своєрідність філософії. Філософія як пошук і знаходження людиною відповідей на головні питання буття. Складність визначення поняття “Філософія”. Предмет вчення “Філософія”.</p> <p>Природа філософського знання. Співвідношення філософії, науки та релігії. Б. Рассел про співвідношення наукового (точного) і релігійного (надточного) знання. Введення І. Кантом поняття “скандалу” до філософії.</p> <p>Специфіка філософського знання. Основне питання філософії.</p>	
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. . 5. Карсавин Л.П. Философия истории. - СПб.: Комплект, 1993. 6. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991. 7. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995. 8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с. 9. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 	
<p>Тема 2 . Вчення про буття (філософське розуміння світу: буття як вихідна категорія)</p> <p>Питання про існування. Категорія буття, її зміст і специфіка. Античне вчення про буття. Аристотелевське вчення про буття. Види буття. Моністичні і плюралістичні види буття. Матеріальне та ідеальне. Матерія: формування науково-філософського поняття “матерія”; подвійна природа матерії. Рух як форма існування матерії. Рух та розвиток. Детермінізм та індетермінізм. Простір і час.</p>	4
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с. 2. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991. 5. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988. 6. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995. 7. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с. 8. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 	

<p>9. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.</p> <p>10. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977.</p> <p>11. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993.</p>	
<p style="text-align: center;">Тема 3. Свідомість</p> <p>Визначення “свідомості” та чотири аспекти її дослідження. Поняття, що передує свідомості. Марксистська концепція свідомості. Проблема інтенціональності в теорії свідомості. Проблема несвідомого. Фрейдизм про несвідоме. Самосвідомість. Суспільна природа свідомості. Відношення свідомості до матерії.</p>	2
<p>Література:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. 3. Герасимчук А.А. Человек и природа. – К.: Вища школа, 1981.- 144с. 4. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 5. атель, 1991. 6. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10. 7. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 8. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 9. Шпет Г. Свідомість та її власник // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - 	
<p style="text-align: center;">Тема 4. Пізнання. Наукове пізнання</p> <p>Гносеологія – вчення про пізнання. Оптимізм, скептицизм, агностицизм – три концепції пізнання світу. Суб’єкт та об’єкт пізнання.</p> <p>Рівні пізнання: чуттєве пізнання і його форми (відчуття, сприйняття, уявлення) та абстрактне мислення, раціональне пізнання (поняття, судження, умовивід, дедукція, індукція). Єдність чуттєвого і раціонального.</p> <p>Прийоми і методи мислення. Рівні наукового пізнання (емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання).</p> <p>Що є істина? Три концепції істини: кореспондентна, когерентна і прагматична. Шкала істини: відносна істина і омана.</p>	2
<p>Література:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4. 	

3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
4. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992. - №5.
5. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991.
6. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10.
7. Мукашевич В.К. Научный метод: структура, обоснование, развитие. – Минск, 1991.
8. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988.
9. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
10. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.
11. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977.
12. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Основи соціальної філософії антропології

2

Тема 5. Філософія суспільства. Природа і суспільство.

Світ як соціум. Філософські концепції суспільства. Історичні етапи поняття суспільства.

Держава і суспільство. Суспільство та його структура. Концепції індустріального і постіндустріального суспільств. Розмаїтість культур та цивілізацій.

Природа і матеріальний світ. Визначення поняття “природа”. Етапи взаємозв’язку природи і суспільства. Історичні форми відношення людини до природи. Два типи суспільства: традиційне і техногенне. Поняття “ноосфера”. Відмінність ідей В.І. Вернадського і П. Тейяра де Шардена. Поняття “постав” М. Хайдеггера.

Література:

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с.
2. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989.
3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
4. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
5. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10.
6. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984.
7. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988.
8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с.
9. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
10. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І.

Назва теми	Кількість годин
<p>Тема 6. Проблема людини в філософії. Особистість і суспільство Філософська антропологія. Релігійно-міфологічна антропологія. Натуралістична (наукова) антропософія. Людина в уявленнях філософів античності і в системі християнського світогляду. Думки представників філософії Нового часу про людину. Людина в роботах Р. Декарта, І. Канта, К. Маркса, Ф. Ніцше, Е. Гусерля. Сучасний антропологічний підхід (представники М. Шеллер, Г. Плес(с)нер, А. Гелен). Людина в творах М. Хайдеггера. Біологічне і соціальне в людині.</p>	2
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеца, 1996. – 368с. 2. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997. 5. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994. 6. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995. 7. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984. 8. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988. 9. Рассел Б. История западной философии. – К.: Основи, 1995. – 759с. 10. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 11. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 	
<p>Тема 7. Цінності та їх роль в житті суспільства. Основи аксіології. Світ цінностей. Спосіб його буття. Визначення цінностей. Об'єктивістська та суб'єктивістська концепції цінностей. Класифікація цінностей. Функції цінностей. Аксіологія як вчення про цінності. Цінності в роботах Н. Гартмана, Р. Лотце, В. Віндельбанда, Г. Ріккєрта, та М. Хайдеггера.</p>	2
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеца, 1996. – 368с. 2. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997. 3. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994. 4. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984. 5. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 6. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 	

8. Самостійна робота

Назва теми/ види завдань	Кількість годин
<p style="text-align: center;">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Основи онтології і гносеології</p> <p style="text-align: center;">Тема 1. Що таке філософія?</p> <p>Самостійність і своєрідність філософії. Філософія як пошук і знаходження людиною відповідей на головні питання буття. Складність визначення поняття “Філософія”. Предмет вчення “Філософія”.</p> <p>Природа філософського знання. Співвідношення філософії, науки та релігії. Б. Рассел про співвідношення наукового (точного) і релігійного (надточного) знання. Введення І. Кантом поняття “скандалу” до філософії.</p> <p>Специфіка філософського знання. Основне питання філософії.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 2. підготувати коротку доповідь за одним з запитань (запитання обираються студентом самостійно). 	8
<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. . 5. Карсавин Л.П. Философия истории. - СПб.: Комплект, 1993. 6. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991. 7. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995. 8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с. 9. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 	
<p style="text-align: center;">Тема 2 . Вчення про буття (філософське розуміння світу: буття як вихідна категорія)</p> <p>Питання про існування. Категорія буття, її зміст і специфіка. Античне вчення про буття. Аристотелевське вчення про буття. Види буття. Моністичні і плюралістичні види буття. Матеріальне та ідеальне. Матерія: формування науково-філософського поняття “матерія”; подвійна природа матерії. Рух як форма існування матерії. Рух та розвиток. Детермінізм та індетермінізм. Простір і час.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 	10

2. підготувати коротку доповідь за одним з запитань (запитання обираються студентом самостійно).	
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с. 2. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991. 5. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988. 6. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995. 7. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с. 8. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 9. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 10. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977. 11. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993. 	
<p style="text-align: center;">Тема 3. Свідомість</p> <p>Визначення “свідомості” та чотири аспекти її дослідження. Поняття, що передує свідомості. Марксистська концепція свідомості. Проблема інтенціональності в теорії свідомості. Проблема несвідомого. Фрейдизм про несвідоме. Самосвідомість. Суспільна природа свідомості. Відношення свідомості до матерії.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 2. написання короткого есе до одного з запитань (запитання обираються студентом самостійно). 	8
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. 3. Герасимчук А.А. Человек и природа. – К.: Вища школа, 1981.- 144с. 4. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 5. атель, 1991. 6. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10. 7. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 8. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 9. Шпет Г. Свідомість та її власник // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - 	
Тема 4. Пізнання. Наукове пізнання.	10

<p>Гносеологія – вчення про пізнання. Оптимізм, скептицизм, агностицизм – три концепції пізнання світу. Суб’єкт та об’єкт пізнання.</p> <p>Рівні пізнання: чуттєве пізнання і його форми (відчуття, сприйняття, уявлення) та абстрактне мислення, раціональне пізнання (поняття, судження, умовивід, дедукція, індукція). Єдність чуттєвого і раціонального.</p> <p>Прийоми і методи мислення. Рівні наукового пізнання (емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання).</p> <p>Що є істина? Три концепції істини: кореспондентна, когерентна і прагматична. Шкала істини: відносна істина і омана.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 2. підготувати коротку доповідь за одним з запитань (запитання обираються студентом самостійно). 	
<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992. - №5. 5. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991. 6. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10. 7. Мукашевич В.К. Научный метод: структура, обоснование, развитие. – Минск, 1991. 8. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988. 9. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 10. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 11. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977. 12. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993. 	
<p style="text-align: center;">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Основи соціальної філософії антропології</p> <p style="text-align: center;">Тема 5. Філософія суспільства. Природа і суспільство.</p> <p>Світ як соціум. Філософські концепції суспільства. Історичні етапи поняття суспільства.</p> <p>Держава і суспільство. Суспільство та його структура. Концепції</p>	8

<p>індустріального і постіндустріального суспільств. Розмаїтість культур та цивілізацій.</p> <p>Природа і матеріальний світ. Визначення поняття “природа”. Етапи взаємозв’язку природи і суспільства. Історичні форми відношення людини до природи. Два типи суспільства: традиційне і техногенне. Поняття “ноосфера”. Відмінність ідей В.І. Вернадського і П. Тейяра де Шардена. Поняття “постав” М. Хайдеггера.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 2. написання короткого есе до одного з запитань (запитання обираються студентом самостійно). 	
<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с. 2. Бердяев Н.А. Філософія свободи. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. 3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с. 4. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997. 5. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10. 6. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984. 7. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988. 8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с. 9. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с. 10. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991. 	

Назва теми/ види завдань	Кількість години
<p>Тема 6. Проблема людини в філософії. Особистість і суспільство.</p> <p>Філософська антропологія. Релігійно-міфологічна антропологія. Натуралістична (наукова) антропософія. Людина в уявленнях філософів античності і в системі християнського світогляду. Думки представників філософії Нового часу про людину. Людина в роботах Р. Декарта, І. Канта, К. Маркса, Ф. Ніцше, Е. Гусерля.</p> <p>Сучасний антропологічний підхід (представники М. Шеллер, Г. Плес(с)нер, А. Гелен). Людина в творах М. Хайдеггера. Біологічне і соціальне в людині.</p> <p style="text-align: center;">Завдання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка до семінарських занять; 2. написання короткого есе до одного з запитань (запитання обираються студентом самостійно). 	8

Література:

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с.
2. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989.
3. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
4. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
5. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994.
6. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
7. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984.
8. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988.
9. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с.
10. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
11. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.

Тема 7. Цінності та їх роль в житті суспільства. Основи аксіології. Світ цінностей. Спосіб його буття.

6

Визначення цінностей. Об'єктивістська та суб'єктивістська концепції цінностей. Класифікація цінностей. Функції цінностей.

Аксіологія як вчення про цінності. Цінності в роботах Н. Гартмана, Р. Лотце, В. Віндельбанда, Г. Ріккєрта, та М. Хайдеггера.

Завдання

1. підготовка до семінарських занять;
2. написання короткого есе до одного з запитань (запитання обираються студентом самостійно).

Література:

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с.
2. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
3. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994.
4. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984.
5. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
6. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.

10. Методи навчання

На лекціях та при проведенні семінарських занять використовуються пошукові, дослідницькі методи навчання. На семінарських заняттях відбувається розв'язання задач і творчих завдань, причому вище оцінюються творчі, евристичні рішення, рішення, в яких студент намагається поєднати актуальні питання метафізики з актуальними питаннями сьогодення.

При викладенні матеріалу використовуються як індуктивні та і дедуктивні (за логікою викладання матеріалу) методи. Деякі теми потребують від студентів творчого підходу, аналізу вже знаних фактів, думок і індуктивного вирішення питання, деякі – аналізу вже існуючого рішення.

11. Методи контролю

1. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях.
2. Написання трьох змістовних модулів, стогові результати яких включають також бали, що були отримані студентами за роботу на семінарських заняттях.

Питання до 1 модулю

1. Виникнення філософії. Складність визначення поняття “Філософія”. Частина філософії.
2. Співвідношення філософії, науки та релігії за Б. Расселом. Специфіка філософського знання. Введення І. Кантом поняття “скандалу” до філософії.
3. Предмет вчення “Філософія” і його еволюція. Основне питання філософії.
4. Вчення про буття. Античні представлення про буття.
5. Представлення про буття в епоху Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц, Дж. Берклі, Г.В. Гегель).
6. Рух як форма існування матерії. Античні уявлення про рух. Механіцизм.
7. Простір і час. Три концепції щодо простору і часу.
8. Визначення “свідомості” та чотири аспекти її дослідження. Поняття, що передує свідомості.
9. Проблема свідомості в історико-філософській традиції. Історична свідомість.
10. Проблема несвідомого. Структури свідомості за З. Фрейдом.
11. Колективне несвідоме за К.Г. Юнгом. Відношення свідомості до матерії.
12. Гносеологія – вчення про пізнання. Оптимізм, скептицизм, агностицизм – три концепції пізнання світу. Суб’єкт та об’єкт пізнання.
13. Чуттєве пізнання і його форми. Методи емпіричного рівню пізнання (спостереження, експеримент, вимірювання).
14. Абстрактне мислення, раціональне пізнання. Методи теоретичного рівню пізнання. Дедукція.
15. Індуктивні методи та їх використання в науці.
16. Єдність чуттєвого і раціонального. Прийоми і методи мислення, що діють на емпіричному і теоретичному рівнях пізнання.
17. Рівні наукового пізнання (емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання).
18. Що є істина? Три концепції істини: кореспондентна, когерентна і прагматична. Шкала істини: відносна істина і омана.

Рекомендована література

1. Бутова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4.
2. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
3. Кассієр Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992. - №5.
4. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10.
5. Мукашевич В.К. Научный метод: структура, обоснование, развитие. – Минск, 1991.
6. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988.
7. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с.
9. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.
10. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977.
11. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993.
12. Шпет Г. Свідомість та її власник // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - №2.

Питання до 2 модулю

Модуль 2

1. Світ як соціум. Філософські концепції суспільства. Історичні етапи поняття суспільства.
2. Суспільство та його структура. Концепції індустріального і постіндустріального суспільств.
3. Філософія історії. Поняття і предмет філософії і предмет. Лінійна філософія історії.
4. Нелінійна філософія історії. Розмаїтість культур та цивілізацій. Формаційна і цивілізаційна концепція суспільного розвитку.
5. Природа і матеріальний світ. Визначення поняття “природа”. Етапи взаємозв’язку природи і суспільства. Історичні форми відношення людини до природи. Два типи суспільства: традиційне і техногенне.
6. Поняття “ноосфера”. Відмінність ідей В.І. Вернадського і П. Тейяра де Шардена. Поняття “постав” М. Хайдеггера.
7. Людина в уявленнях філософів античності і в системі християнського світогляду.
8. Думки представників філософії Нового часу про людину. Людина в роботах Р. Декарта, І. Канта, К.
9. Людина в роботах Маркса, Ф. Ніцше, Е. Гусерля.
10. Сучасний антропологічний підхід (представники М. Шеллер, Г. Плес(с)нер, А. Гелен). Людина в творах М. Хайдеггера.

11. Аксіологія як вчення про цінності. Цінності в роботах Н. Гартмана, Р. Лотце, В. Віндельбанда, Г. Ріккєрта, Brentano.
12. Заслуги Н. Гартмана та М. Хайдеггера в вченні про цінності.
13. Поняття культури та її сутнісні начала. Поняття цивілізація.
14. Закономірності розвитку культури: культура і суспільство, традиції і новаторство в культурі, культура і науково-технічний прогрес.
15. Єдність і різноманітність культури: матеріальна і духовна культура; національне та інтернаціональне в культурі.
16. Атрибутивні ознаки і властивості культури. Проблема кризи сучасної культури.

Рекомендована література

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с.
2. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с.
3. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989.
4. Герасимчук А.А. Человек и природа. – К.: Вища школа, 1981.- 144с.
5. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
6. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
7. Горський В.С. Історія української філософії. – К.: Наукова думка, 1996. – 256с.
8. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994.
9. Карсавин Л.П. Философия истории. - СПб.: Комплект, 1993.
10. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991.
11. Моисеев Н.Н. Человек и ноосфера. – М.: Мол. гвардия, 1990.
12. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
13. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988.
14. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с.
15. Свідзинський А. Культура як феномен самоорганізації // Сучасність. – 1992. - №4.
16. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
17. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Самостійність і своєрідність філософії. Філософія як пошук і знаходження людиною відповідей на головні питання буття. Складність визначення поняття “Філософія”.
2. Предмет вчення “Філософія”. Природа філософського знання. Специфіка філософського знання.

3. Співвідношення філософії, науки та релігії. Б. Рассел про співвідношення наукового (точного) і релігійного (надточного) знання. Введення І. Кантом поняття “скандалу” до філософії.
4. Питання про існування. Категорія буття, її зміст і специфіка.
5. Античне вчення про буття. Аристотелевське вчення про буття.
6. Матерія: формування науково-філософського поняття “матерія”; подвійна природа матерії.
7. Рух як форма існування матерії.
8. Простір і час.
9. Визначення “свідомості” та чотири аспекти її дослідження. Поняття, що передує свідомості. Проблема інтенціональності в теорії свідомості.
10. Проблема несвідомого. Фрейдизм про несвідоме. Самосвідомість.
11. Гносеологія – вчення про пізнання. Оптимізм, скептицизм, агностицизм – три концепції пізнання світу. Суб’єкт та об’єкт пізнання.
12. Рівні пізнання: чуттєве пізнання і його форми (відчуття, сприйняття, уявлення) та абстрактне мислення, раціональне пізнання (поняття, судження, умовивід, дедукція, індукція).
13. Єдність чуттєвого і раціонального. Прийоми і методи мислення.
14. Рівні наукового пізнання (емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання).
15. Що є істина? Три концепції істини: кореспондентна, когерентна і прагматична. Шкала істини: відносна істина і омана.
16. Світ як соціум. Філософські концепції суспільства. Історичні етапи поняття суспільства.
17. Суспільство та його структура. Концепції індустріального і постіндустріального суспільств.
18. Філософія історії. Поняття і предмет філософії і предмет. Лінійна філософія історії. Нелінійна філософія історії. Розмаїтість культур та цивілізацій. Формаційна і цивілізаційна концепція суспільного розвитку.
19. Природа і матеріальний світ. Визначення поняття “природа”. Етапи взаємозв’язку природи і суспільства. Історичні форми відношення людини до природи. Два типи суспільства: традиційне і техногенне.
20. Поняття “ноосфера”. Відмінність ідей В.І. Вернадського і П. Тейяра де Шардена. Поняття “постав” М. Хайдеггера.
21. Людина в уявленнях філософів античності і в системі християнського світогляду. Думки представників філософії Нового часу про людину. Людина в роботах Р. Декарта, І. Канта, К. Маркса, Ф. Ніцше, Е. Гусерля.
22. Сучасний антропологічний підхід (представники М. Шеллер, Г. Плес(с)нер, А. Гелен). Людина в творах М. Хайдеггера.
23. Аксиологія як вчення про цінності. Цінності в роботах Н. Гартмана, Р. Лотце, В. Віндельбанда, Г. Ріккєрта, Brentano. Заслуги Н. Гартмана та М. Хайдеггера в вченні про цінності.
24. Поняття культури та її сутнісні начала. Поняття цивілізація. Атрибутивні ознаки і властивості культури.

25. Закономірності розвитку культури: культура і суспільство, традиції і новаторство в культурі, культура і науково-технічний прогрес.

26. Єдність і різноманітність культури: матеріальна і духовна культура; національне та інтернаціональне в культурі. Проблема кризи сучасної культури.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Орієнтовний приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			100	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
10	15	15	20	15	15	10		

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Хрестоматія з епістемології, складена Чайковським О.В. і розташована на сайті філософського факультету www.philosoph.onu.edu.ua

2. Готинян-Журавльова В. В. Короткий словник з логіки до тем: «Поняття», «Судження», «Дедуктивні умовиводи». Навчально-методичний посібник. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. – 58с.

15. Рекомендована література

Основна

13. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – Генеза, 1996. – 368с.

14. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М.: Мысль, 1984. – 326с.

15. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989.
16. Бутова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №4.
17. Герасимчук А.А. Человек и природа. – К.: Вища школа, 1981.- 144с.
18. Герасимчук А.А., Шейко С.В. Філософія. Курс лекцій. – Київ-Полтава: Скайтек, 1998. – 188с.
19. Головка Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.
20. Горський В.С. Історія української філософії. – К.: Наукова думка, 1996. – 256с.
21. Гуревич П.С. Философия культуры. – М.: АО Аспект-Пресс, 1994.
22. Карсавин Л.П. Философия истории. - СПб.: Комплект, 1993.
23. Кассієр Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992. - №5.
24. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Советский писатель, 1991.
25. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии. – 1996. - №10.
26. Моисеев Н.Н. Человек и ноосфера. – М.: Мол. гвардия, 1990.
27. Мукашевич В.К. Научный метод: структура, обоснование, развитие. – Минск, 1991.
28. Нарский И.С. Современные проблемы теории познания. – М, 1988.
29. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
30. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т.1-2. – К., 1984.
31. Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988.
32. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759с.
33. Свідзинський А. Культура як феномен самоорганізації // Сучасність. – 1992. - №4.
34. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – 543с.
35. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В. Бичко, Ю.В. Осічник, В.І. Табачковський та ін. – К., 1991.
36. Чудинов Э.М. Природа научной истины. М.: Политиздат, 1977.
37. Шевченко В.І. Концепції пізнання в українській філософії. Курс. Лекцій. – К., 1993.
38. Шпет Г. Свідомість та її власник // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - №2.

Додаткова

1. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989.
2. Вернадский В.и, Философские мысли натуралиста. – М.: Наука, 1988.
3. Камю А. Бунтующий человек. – М.: Политиздат, 1984
4. Лосев А.Ф. Очерки античного символизма и мифологии. – М.: Мысль, 1993.

5. Ницше Ф. Сочинения. В 2-х томах. – М.: Мысль, 1990.
6. Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры. – М.: Искусство, 1991.
7. Платон. Диалоги. – К.: Основи, 1985. – 312с.
8. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1991.
9. Тойнбі А. Дослідження історії. У 2-х т. – К., 1995. – Т.2.
10. Хайдеггер М. Бытие и время. – М.: Республика, 1993. – 446с.
11. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. – М.: Республика, 1992.
12. Ясперс К. Смысл и назначение истории.

16. Електронні інформаційні ресурси

Адреса електронних бібліотек

http://lib.onu.edu.ua/	Бібліотека ОНУ ім. І.І. Мечникова
http://w.w.w.ognb.odessa.ua/	Бібліотека ім. Горького
http://w.w.w.nbu.gov.ua/	Бібл. Ім. В.Вернадського
http://lib-gw.univ.kiev.ua/	Бібл. Ім. Максимовича КНУ
http://w.w.w.filosof.com/ua/	Інститут філософії ім. Сковороди
http://lib.misto.kiev.ua	Київська міська бібліотека
http://w.w.w.biblioteka.org.ua	Українська електронна бібліотека